

nohoanga tangata i te mea i turi te hunga nona te whenua, ki te kawe mai, kia whakawakia i te aroaro o te Komiti, o te Kooti ranei.

Ma taua Poati e whakahaere nga take o nga Maori e hiahia ana i te aroaro o te Kooti Take Whenua Maori, ki te rihi o nga hea o nga tamariki, i te korerotanga o nga Kaitiaki. Ki a ia katoa hoki te mana ki runga ki nga whenua kaore ano i whakawakia e te Kooti Whenua Maori. A i runga i te whakaaetanga o nga hunga e kiia ana no ratou te whenua ki te tuku raihana i ia tau i ia tau, ki te tapahi harakeke, ki te tope rakau, ki te kokoti patiti ranei. Me whai mana ano taua Poati, i runga i te hiahia me te whakaae o te Komiti o te Takiwa ki te whakaaara kura mo nga tamariki; ki te hokohoko whenua, a ma te pai o te Maori, me te whakaae ano o te hunga nona ki te whakariterite kereme i runga i te whenua ki te hoko hea, otira, ki nga mahi katoa e ara ai te pai ki te iwi Maori, ki te whakahaere ritenga ki te Kawantanga, tangata ke ranei. Mana hoki e whakahaere nga ruri, rori, whakapainga, me era tu mea, ratou tahi me nga Komiti o te takiwa, o ia poraka, o ia poraka. Mana hoki e tiro-tiro, e tuku atu tana kupu whakaaatu ki te Paremete, mo runga i nga whenua kua tapaetia e nga iwi Maori mo te mahi kura. Me whakamana ano taua Poati ki te whakariterite i nga kereme a te Kawanatanga, a te tangata ranei ki te whenua e keremetia ana, e tu ana ranei i te ingoa o te Maori. Engari, ko tenei whakamananga e kore e ahei kia whakamahia kia whakaaetia rano e te tino nuinga o nga Maori e whaitake ana, me te Kooti Take Whenua Maori, i runga ano i te ata rapurapunga. Me whaimana ki te hanga tikanga, ture hoki, i runga i te whakaae a te Kawana, i roto i te Kaunihera mo te whakahaere, me te rihi o nga whenua Maori mo te whakahaere hoki i nga mahi o te Poati. Ma tenei Poati e whakarite te nuinga o nga mea e kawea nei ki te Paremata i runga i te pitihana.

Ma tenei Poati e whakarongo nga tono whakawa tuarua. Ma konei e whakamana te mahi o te Paremata; ma konei hoki e ara ai te tino pai mo nga tangata Maori me nga Pakeha hoki. Ina hoki, ka riro ma te Poati Whenua Maori, te nuinga o te mahi Maori e whakawahatia ki te Paremata, kaore nei e mohio ana ki nga tikanga, ma konei ka whakamana nga mahi o nga Kooti. Ko te mahinga ka noho ki runga ki te Poati Whenua Maori. Ka whakamamatia hoki nga mahi o te Kooti, o te Kaitiaki mo te Katoa, Te Hupirimi Kooti, te Kooti Whakawa Tuarua, nga Apiha o nga Tari Pane Kuini, Tari Rehita hoki; Tari ruri, te Tari mo te taha Maori, me te Kooti Whakawa Whenua Maori. Ka whakaorangia te tari o te Kaitiaki mo te katoa i te taumahatanga o te whakahaerenga i nga rahui nui e whakararuraru ana i taua tari. Ka ahei te tokomaha ki te whiwhi whenua i nga takiwa kaore nei e tata i naianei mo te utu iti, he take tika, kaore he whakaroanga.

TAHA KI TE MONI.

Ma te Kawanatanga e nama atu he moni ki te Poati, nga moni e tika ana mo te whakahaeretanga, mo nga ruri, me nga whakapainga. Ko aua moni me whakautua e te Poati i roto o nga moni ka puritia e te Poati i runga i nga whenua Maori katoa.

I nga whakahaerenga whenua a muri nei i te mea kahore e mau takitahitia ana me hoki ano ki nga tikanga o mua i waenga i nga hapu. Ma te whakatunga o nga Komiti i runga i te ahua o te Pooti, e hoki mai te wahi pai o te mana o nga rangatira.

Ko nga tikanga o mua whakawhaititia iho ki te ahua me nga ritenga hai pupuri e tautokona ana hoki e nga ture, ki to matou whakaaro tera e pai rawa atu i te ture e whakahaerea ana i naianei. He iti te moni mo te whakahaeretanga, he marama, ma konei e nohoia ai te whenua e te tangata.

Ki te mea, ka kiia e kore te Maori e kaha ki te whakahaere i enei mea mo to ratou nei ano mahi, ka korero matou ki nga whaikorero tino whakaaro nui i korerotia mai ai kia matou e te iwi Maori. Me titiro hoki ki nga motini maha, hangai, whaitikanga, i puta i tetahi hui nui ki te Wairoa; e waru nga ra e whiriwhiri ana taua hui, ko ratou anake, tino whai matauranga, whakaaro nui o ratou whiriwhiringa. Kahore e ngaro ana te whakaaro nui o te iwi Maori. Heoi, e tika ana kia whiwhi ai ratou ki te mana whakahaere i o ratou nei tikanga.

Me whai mana nga Komiti o ia takiwa ki te whakatakoto rahui i nga wahi ano i tohungia e te hunga no ratou te whenua i roto i te runanga. Ko te toenga o te whenua me tuku ki te reti i raro i nga tikanga i hangaia e te Poati Whenua Maori, me te whakaae o te Kawana i roto o tona Kaunihera. Ko te Kawanatanga anake e whai mana ki te tuku moni i runga i te nama ki te Poati, ki te tangata ranei.

Ko te Komihana o ia takiwa hei tiamana mo ia Komiti, ko ia hei tiaki i nga mahi katoa, me te wehewehe i nga moni katoa.

KOIA NEI NGA PAINGA E PUTA MAI ME KA MAHIA HOUTIA HE TURE E TE PAREMETE.

Me tu tonu tetahi Kooti Whakawa Whenua Maori, me te ture ano mo te whenua Maori, no te mea, e tika ana kia tu tonu tetahi Kooti mo nga mea nana, kahore e taea te whakarite, me tetahi ture e kaha ana mo te katoa. Otira, me mutu te Kooti Whakawa Whenua Maori, me nga ture mo nga whenua Maori i raro ra i nga ture e whakahaerea ana i naianei. Ko nga ruuri utu nui nei e kore e whakaaetia i raro i nga whakahaerenga hou nei. Ko nga ruuri wehewehe ka whakarereketia, kia mama haere ai te mahi mo aua ruuri. Ko nga tino ruuri ko aua ruri i nga whenua hai whakanohoanga tangata, pena me nga whenua o te Karauna e ruritia ana. Ko nga rohe i waenga i nga iwi me waiho i te maunga, i te awa ka maakatia e te kai ruri ki te mapi, e hara i te mea hai rohe mo te whenua, engari mo te wehewehenga o nga mea i puta mai o runga i te whenua. Me pena ano nga rohe te whakatakoto i waenga i nga hapu. Ko te mahanga hoki o nga whakawakanga keehi i nga Kooti, me nga mea kino e tupu ana i aua Kooti ka iti haere. Tena, e oti i nga Komiti i nga runanga te whakarite i nga rohe me te hunga nona. A, ko nga keehi tino uaua ka kawea, ma te Kooti e whakaoti i runga ano i nga korero i puta ki te aroaro o te runanga. A, no te mea ka taea te rihi, tē aha ranei i te whenua i te mea kua uiuia noa ihotia te hunga no ratou te whenua, a, ka waiho, a muri ata whakawa ai. Na, no te mea ko nga